

Caribisch Orgaan voor Hervorming en
Ontwikkeling i.o.

Landspakket Curaçao

Uitvoeringsagenda 1 februari – 1 april 2021

Op 2 november 2020 ondertekenden Curaçao en Nederland de onderlinge regeling voor de uitvoering van het Landspakket Curaçao. Met het bekrachtigen van deze regeling is de weg geëffend voor de realisatie van een breed palet aan hervormingen en investeringen. Deze moeten bijdragen aan de weerbaarheid en veerkracht van economie en samenleving. De economie van Curaçao moet aan duurzaam economisch groei- en verdienvermogen winnen. Good-governance, solide overheidsfinanciën en sociale samenhang dragen hierbij aan. Een economie en samenleving ook die beter bestand is tegen crises – de COVID-19 pandemie is uitzonderlijk maar heeft de onderliggende zwaktes en noodzaak daartoe erg zichtbaar gemaakt - met nieuwe kansen voor burgers en bedrijven.

In het Landspakket zijn maatregelen opgenomen op de volgende gebieden: financieel beheer; kosten en effectiviteit van de publieke sector; belastingen; de financiële sector; de economie; zorg; onderwijs en het versterken van de rechtsstaat. De afgelopen weken zijn afspraken gemaakt over de eerste stappen die Curaçao, veelal ondersteund door Nederland, gaat zetten. Deze stappen vinden hun weerslag in deze eerste Uitvoeringsagenda.

De noodzaak van hervormingen is hoog, de ambitie is groot, de uitdagingen zijn complex. Dan is het zaak dat de weg die wordt gekozen niet alleen ambitieus maar ook realistisch is. Bij het opstellen van deze Uitvoeringsagenda was dit ook het uitgangspunt. Daarnaast is het zorgvuldig doorlopen van processen, het respecteren van rechtsstatelijke waarborgen en regionale afstemming van groot belang. Er is focus aangebracht, er zijn prioriteiten gesteld en de acties zijn zo concreet mogelijk benoemd. Daarmee vormt de agenda de basis voor de acties voor de komende maanden. Acties die in lijn zijn met de lokale context. Waarbij er sprake is van een stapsgewijze aanpak en een duidelijke fasering. Ook zullen voorwaarden die gesteld worden binnen de kaders van het Landspakket geformuleerd worden.

De Uitvoeringsagenda is niet vrijblijvend. Zowel Curaçao als Nederland hebben zich eraan gecommitteerd om de stappen te zetten die worden afgesproken. Hierop zal ook worden gemonitord. Als blijkt dat overeengekomen mijlpalen niet gehaald kunnen worden, kan gezocht worden naar oplossingen hiervoor – zoals extra ondersteuning vanuit Nederland.

De Uitvoeringsagenda is een levend document. Elke stap die de komende tijd gezet wordt, draagt bij aan de stappen die volgen. Daarom wordt de agenda regelmatig bijgewerkt en zal daarmee steeds concreter worden. Dit zal in eerste instantie elk kwartaal gebeuren en aansluiten bij het ritme van de begrotingscyclus van Curaçao en Nederland. En bij de besluitvorming in de Rijksministerraad over aanvullende tranches begrotingssteun en overige liquiditeitssteun en over noodzakelijke en complementaire investeringen.

Als gezegd zijn de hervormingen zoals in het landspakket overeengekomen ingrijpend. Het zorgvuldig en verantwoord vormgeven ervan met het beoogde doel voor ogen is dan ook een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Dit document is daarbij een belangrijke stap.

E.R. Rhuggenaath MBA/MBI
*Minister-president
van Curaçao*

drs. R.W. Knops
*Staatssecretaris van
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties*

Thema A:
Financieel beheer

Thema E:
Economische hervormingen

Thema B:
Kosten en effectiviteit publieke sector

Thema F:
Zorg

Thema C:
Belastingen

Thema G:
Onderwijs

Thema D:
Financiële sector

Thema H:
Versterken rechtsstaat

Thema A: Financieel beheer

- Doel**
- het beheersen en het op orde krijgen van het financieel beheer en het financieel toezicht vanuit de noodzaak om als overheid ‘in control’ te zijn.

Aanduiding	Maatregel	Uitwerkingsactiviteit(en)	Beoogde mijlpaalresultaten	Mijlpaalmoment	Actor	Vervolgstappen
A.1	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zal worden bepaald hoe de financiële kolom wordt versterkt. Hierbij wordt in ieder geval gekeken naar de financiële en beleidscontrole (centraal en bij de diensten), de auditfunctie, en de positie van de Raad van Advies en de Algemene Rekenkamer. Op basis van voorstellen zal besluitvorming en implementatie plaatsvinden.	A.1.1 Doorlichting door Nederland samen met Curaçao van de praktijk van het begrotingsproces (met name de voorbereiding en opstelling van de begroting voor het komende jaar en de uitvoering van het lopende jaar (begrotingswijzigingen): begrotingsproces, begrotingsregels, meerjarenramingen (gewone dienst en kapitaaldienst), taken/verantwoordelijkheden/bevoegdheden (meest) relevante actoren (voorverkenning).	1. Vastgesteld plan van aanpak.	15 februari 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen worden bepaald op basis van de uitkomsten van het onderzoek, mede ten behoeve van een Budgettaire Startbrief voor de nieuwe kabinetsperiode.
			2. Samengesteld team.	22 februari 2021	Curaçao + Nederland	
			3. Deskresearch/interviews uitgevoerd.	Medio maart 2021	Curaçao + Nederland	
			4. Rapportage opgeleverd.	Medio april 2021	Curaçao + Nederland	
A.2	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zal worden bepaald of en hoe het gebruik van betrouwbare statistische informatie en data ten behoeve van beleidsontwikkeling en besluitvorming kan worden versterkt. Op basis van voorstellen zal besluitvorming en implementatie plaatsvinden.	Dit wordt doorgeschoven naar een volgende uitvoeringsagenda.				
A.3	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zal worden bepaald of het subsidiebeleid, de uitvoering en de bestaande subsidierelaties voldoen aan de eisen: rechtmatigheid, legitimiteit, effectiviteit en efficiency. Op basis van de uitkomsten zullen aanpassingen aan beleid en/of uitvoering worden doorgevoerd en onrechtmatig verstrekte subsidies met inachtneming van de wettelijke kaders en rechtsbeginselen (indien proportioneel) worden teruggevorderd.	A.3.1 Bepalen (o.a. op basis van bestaande onderzoeken) of het subsidiebeleid, de uitvoering en de bestaande subsidierelaties naast de eisen van rechtmatigheid en legitimiteit voldoen aan de eisen van effectiviteit en efficiency en of de aanbevelingen uit het rapport “Mollen (2014)” en de het rapport van de Algemene Rekenkamer “Subsidie. Afwijkingen op de subsidieverordening en het subsidiebeleid over de jaren 2010 t/m 2015” (2018) zijn geïmplementeerd.	1. Vastgesteld plan van aanpak.	22 februari 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen worden bepaald op basis van de uitkomsten van het onderzoek.
			2. Samengesteld team.	22 februari 2021	Curaçao + Nederland	
			3. Deskresearch/interviews uitgevoerd.	Medio maart 2021	Curaçao + Nederland	
			4. Rapportage opgeleverd.	Eind april 2021	Curaçao + Nederland	
A.4	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zal worden bepaald hoe de inkoopfunctie kan worden versterkt, zodat de overheid op een zo doelmatige en effectief mogelijke wijze de inkoop van goederen en diensten kan verrichten. Daarbij zal centralisatie worden overwogen. Op basis van voorstellen zal besluitvorming en implementatie plaatsvinden.	Dit wordt doorgeschoven naar een volgende uitvoeringsagenda.				

Thema B: Kosten en effectiviteit publieke sector

- Doel**
- de doelmatigheid van de publieke sector verhogen door een verlaging van de public wage bill (in lijn met het Caribisch gemiddelde van 10 procent van het BBP) en het terugdringen van de kosten van de publieke sector in algemene zin;
 - het verhogen van de kwaliteit en de effectiviteit (inclusief uitvoeringskracht) van de publieke sector.

Aanduiding	Maatregel	Uitwerkingsactiviteit(en)	Beoogde mijlpaalresultaten	Mijlpaalmoment	Actor	Vervolgstappen
B.1	De landen dragen zorg voor de continuïteit van vitale processen, waaronder in ieder geval wordt verstaan: elektriciteit, olievoorziening, internet en datadiensten, drinkwatervoorziening, vlucht- en vliegtuigafhandeling, scheepvaartafhandeling, betalingsverkeer, de hulpdiensten en communicatie daartussen en medische instellingen.	Doorlopend.			Curaçao	
B.2	Op basis van een integrale doorlichting van de (semi-) overheidsbedrijven en overheidsentiteiten naar legitimiteit van publiek aandeelhouderschap (dienen ze publieke belangen/doelen?), effectiviteit (bereiken ze de doelstellingen?) en doelmatigheid zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd.	B.2.1 Onderzoekskader bepalen en prioritering aanbrenge in doorlichting overheids-nv's.	Plan van aanpak vastgesteld, inclusief vastgesteld onderzoekskader en prioritering overheids-nv's.	15 april 2021	Curaçao + Nederland	Inplannen en uitvoeren doorlichtingen.
B.3	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek wordt met de landen toegewerkt naar een versterking van het luchtvaartsysteem binnen het Koninkrijksverband. Het kan hierbij gaan om nauwe samenwerking van organisaties en het organiseren van uniforme werkprocessen, conform de internationale veiligheidseisen, waarbij gestuurd wordt op efficiëntie en kostenvermindering.	Dit wordt doorgeschoven naar een volgende uitvoeringsagenda.				
B.4	Op basis van een integrale doorlichting zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd om de kwaliteit, effectiviteit en uitvoeringskracht van de overheidsorganisatie te verbeteren, waaronder ook wordt verstaan de slagkracht van de ministeriële staven.	B.4.1. Vaststellen overall plan van aanpak verbetertrajecten.	Concept overall plan van aanpak verbetertrajecten wordt door Curacao opgeleverd	15 februari 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.
		B.4.2. Doorlichting wetgevingsfunctie.	1. Plan van aanpak opgesteld.	28 februari 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.
			2. Team samengesteld.	15 maart 2021	Curaçao + Nederland	
			3. Onderzoek uitgevoerd.	15 april 2021	Curaçao + Nederland	
			4. Rapportage opgeleverd.	30 april 2021	Curaçao + Nederland	
		B.4.3. Verkenning mogelijkheden wetgevingspool t.b.v. (tijdelijke) versterking wetgevingsfunctie landen.	Plan van aanpak opgesteld.	15 maart 2021	Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.

Aanduiding	Maatregel	Uitwerkingsactiviteit(en)	Beoogde mijlpaalresultaten	Mijlpaalmoment	Actor	Vervolgstappen
B.5	Op basis van onderzoek naar de primaire, secundaire en tertiaire arbeidsvoorwaarden (waaronder overwerkvergoedingen, verlofregelingen, bijzondere beloningen en toeslagen, reizen en reisvergoedingen, etc.) worden voorstellen voor mogelijke versoering ontwikkeld en geïmplementeerd.	B.5.1 Uitvoeren vergelijkend onderzoek naar de arbeidsvoorwaarden.	1. Aanbesteding gereed.	1 maart 2021	Nederland	Vervolgstappen worden bepaald op basis van de uitkomsten van het onderzoek.
			2. Onderzoek uitgevoerd.	30 juni 2021	Nederland	Vervolgstappen worden bepaald op basis van de uitkomsten van het onderzoek.
			3. Rapportage afgerond.	1 juli 2021	Nederland	Vervolgstappen worden bepaald op basis van de uitkomsten van het onderzoek.
B.6	In het kader van een optimale personele inzet wordt de formatie, bezetting en daadwerkelijke aanwezigheid en inzetbaarheid van medewerkers van overheid en overheidsorganisaties onderzocht. Indien medewerkers onterecht loon ontvangen worden, afhankelijk van de situatie, maatregelen getroffen (o.a. stopzetten salaris, ontslagtraject).	B.6.1 Personele inzet overheidsambtenaren geïnventariseerd, inclusief status disciplinaire maatregelen en langdurig zieken.		15 februari 2021	Curaçao	1. Vervolgstappen op basis van inventarisatie, inclusief opschonen personeelsbestand.
						2. Structurele oplossing integreren in B.8.
B.7	Er wordt een aanpak ontwikkeld gericht op het terugdringen en beheersen van de kosten voor externe inhuur.	Dit wordt doorgeschoven naar een volgende uitvoeringsagenda.				
B.8	Op basis van een doorlichting van de HR-functie (beleid, HR-advies, administratie en instrumentarium) worden verbetervoorstellen ontwikkeld en geïmplementeerd.	B.8.1 Vaststellen overall plan van aanpak verbetertrajecten.	Concept overall plan van aanpak vebetertrajecten door Curacao opgeleverd.	15 februari 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.
B.9	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek wordt strategisch personeelsbeleid ontwikkeld. Hieronder wordt in ieder geval verstaan: – een strategische personeelsplanning i.r.t. de uitkomsten van de doorlichting onder B.4; – invoer van een prestatie-management systeem binnen het ambtelijk apparaat; – het beperken van de politieke invloed op personeelsaangelegenheden.	B.9.1 Vaststellen overall plan van aanpak verbetertrajecten.	Concept overall plan van aanpak vebetertrajecten door Curacao opgeleverd.	15 februari 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.
B.10	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zullen de behoefte en kosten met betrekking tot huisvesting inzichtelijk worden gemaakt en mogelijkheden tot kostenverlaging en verbeteringen worden onderzocht en, indien aanwezig, worden doorgevoerd. Beoogd is een kostenreductie van 20% in 5 jaar (begroting 2020 als ijkpunt) die verwerkt is in de begroting voor 2025.	B.10.1 Een overheidshuisvestingsstelsel opzetten. Tevens een plan van aanpak maken voor de implementatiefase, inclusief overdracht van overheidsvastgoed aan GVB, overdracht beheer inclusief lopende huurcontracten en inrichtingsparagraaf (benodigde competenties, FTE's en financiële middelen).	1. Blauwdruk overheidshuisvestingsstelsel gereed.	1 maart 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.
			2. Besluitvormingsmoment Raad van Ministers.	15 maart 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.
			3. Vastgesteld plan van aanpak fase 2.	1 maart 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.

Aanduiding	Maatregel	Uitwerkingsactiviteit(en)	Beoogde mijlpaalresultaten	Mijlpaalmoment	Actor	Vervolgstappen
B.11	In het kader van een efficiënte overheid zullen de mogelijkheden voor een digitale overheidsomgeving en digitale dienstverlening worden onderzocht. Op basis van een onderzoek zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd.	Dit wordt doorgeschoven naar een volgende uitvoeringsagenda.				
B.12	Verlengen SVB eigen risicodagen naar minimaal 5.	B.12.1 Besluitvorming over implementatiemogelijkheden, op basis van door Curaçao aan te leveren gedegen onderbouwing.	1. Aanleveren onderbouwing.	28 februari 2021	Curaçao	Vervolgstappen volgen uit nieuwe regelgeving.
			2. Besluitvorming.	31 maart 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit nieuwe regelgeving.
B.13	Maximaliseren duurtetoeslag op 100 procent van salaris; verlagen huidige duurtetoeslag uitkeringen met 10 procent (en geen indexering), waarbij rekening zal worden gehouden met mogelijk onevenredige financiële implicaties in individuele gevallen.	B.13.1 Besluitvorming over implementatiemogelijkheden, op basis van door Curaçao aan te leveren gedegen onderbouwing.	1. Aanleveren onderbouwing.	28 februari 2021	Curaçao	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.
			2. Besluitvorming.	31 maart 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.

Thema C: Belastingen

- Doel**
- het herinrichten van een robuust belastingstelsel met een brede grondslag, dat bijdraagt aan een eerlijke(re) verdeling van het inkomen, stimulering van de economie en uitvoerbaarheid en controleerbaarheid door de Belastingdienst;
 - het realiseren van adequaat ingerichte belastingdiensten.

Aanduiding	Maatregel	Uitwerkingsactiviteit(en)	Beoogde mijlpaalresultaten	Mijlpaalmoment	Actor	Vervolgstappen
C.1	<p>Om inkomsten te verhogen en het stelsel robuuster en eenvoudiger te maken zal een integrale doorlichting worden uitgevoerd van het fiscale stelsel inclusief de inkomstenbelasting. De volgende voorstellen zullen worden meegewogen:</p> <ul style="list-style-type: none"> – verbreding van de belastingbasis, verschuiving van directe naar indirecte belastingen en invoering VAT/BTW van 12,5 procent, conform voorstellen van de Fiscal Affairs Department (FAD) van het IMF of ABB conform fiscaal stelsel Caribisch Nederland; – maatregelen gericht op substantiële vermindering van belastinguitgaven en bijdragen/overdrachten aan derden; – beperken bestuurlijke inmenging/discretionaire bevoegdheden van zowel ambtenaren als bestuurders (m.b.t. aftrekposten, 'tax holidays'). <p>Op basis van de doorlichting en adviezen zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd. Rekening zal gehouden worden met internationale regels van o.a. de OECD.</p>	C.1.1 Plan van aanpak opstellen om tot een doorlichting te komen van het fiscale stelsel en de inkomstenbelasting. Informatieverstrekking vanuit Curaçao voor plan van aanpak benodigd.	Vastgesteld plan van aanpak.	1 maart 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.
C.2	De Belastingdienst zal benodigde gegevens van de bancaire sector gaan ontvangen, voor zover dat nog niet gebeurt.	C.2.1 Nulmeting van aanwezige benodigde gegevens.	Vastgesteld plan van aanpak.	15 maart 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.
C.3	Compliance-programma's worden voortgezet/opgesteld.	Loopt mee in plan van aanpak C.4.				
C.4	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek wordt bepaald of en hoe de Belastingdienst kan worden geoptimaliseerd en gemoderniseerd, dusdanig dat belastinginning effectief en efficiënt kan plaatsvinden. Op basis van voorstellen zal besluitvorming en implementatie plaatsvinden.	C.4.1 Plan van aanpak opstellen, op basis van informatie vanuit Curacao.	Vastgesteld plan van aanpak.	1 maart 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.
C.5	Er wordt een Belastingregeling voor Nederland en Aruba/Curaçao/ Sint Maarten overeengekomen, in lijn met minimum Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) voorwaarden waarbij o.a. wordt gekeken naar het voorkomen mogelijke winstverschuivingen.	C.5.1 Belastingregeling overeenkomen.		1 juli 2021 indienen bij RMR	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen in volgende uitvoeringsagenda.

Thema D: Financiële sector

- Doel**
- het realiseren van een stabiele financiële sector die zijn rol ter ondersteuning van de reële economie op een goede manier kan vervullen;
 - het realiseren van een passende wijze van regulering van de financiële sector, waarbij adequaat toezicht wordt gehouden op de naleving;
 - het realiseren van een toezichthouder die tijdig en daadkrachtig optreedt bij problemen bij financiële ondernemingen.

Aanduiding	Maatregel	Uitwerkingsactiviteit(en)		Beoogde mijlpaalresultaten	Mijlpaalmoment	Actor	Vervolgstappen
D.1	Er wordt een integrale doorlichting van de financiële sector uitgevoerd door een externe onafhankelijke partij. Op basis van de uitkomsten van deze doorlichting worden maatregelen geformuleerd om tekortkomingen te adresseren.	D.1.1	Na binnenkomst resultaten van het onderzoek, onderzoeksresultaten delen met Nederland.	Resultaten gedeeld met Nederland.	15 februari 2020	IMF en Curaçao	Vervolgstappen worden bepaald op basis van de uitkomsten van het onderzoek.
D.2	Er wordt een integrale doorlichting van het stelsel van toezicht (wet- en regelgeving, toezichtbeleid) op de financiële markten uitgevoerd door een externe onafhankelijke partij. Op basis van de uitkomsten van deze doorlichting worden maatregelen geformuleerd om tekortkomingen te adresseren.	D.2.1	Na binnenkomst resultaten van het onderzoek, onderzoeksresultaten delen met Nederland.	Resultaten gedeeld met Nederland	15 februari 2020	IMF en Curaçao	Vervolgstappen worden bepaald op basis van de uitkomsten van het onderzoek.
D.3	Er wordt een onderzoek uitgevoerd naar de maatschappelijke kosten van de eigen munt versus dollarisatie door een externe onafhankelijke partij. Besluit over wenselijke monetaire structuur. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek zullen de maatregelen worden bepaald en geïmplementeerd.	D.3.1	Onderzoek wordt door het IMF uitgevoerd.	Onderzoek afgerond.	Eerste helft 2021	Curaçao	Vervolgstappen worden bepaald op basis van de uitkomsten van het onderzoek.
D.4	Er vindt modernisering plaats van bekende tekortkomingen in wet- en regelgeving, in ieder geval invoering Depositogarantiestelsel DGS en modernisering resolutieraamwerk). Overzicht van welke wetgeving zou moeten worden aangepast, vervolgens aanpassing, besluitvorming en implementatie van de wetgeving.	D.4.1	Voortzetting plan van aanpak CBCS, ontwikkeling wetgevingskalender en afspraken met WJZ over versterking wetgevingscapaciteit.	Wetgevingskalender ontwikkeld.	Maart 2021	Curaçao	Wetgevingskalender implementeren.
D.5	De governance van de CBCS wordt versterkt, conform internationale best practices waaronder door het scheiden van verschillende taken binnen de CBCS.	D.5.1	1. Review naar formele governance (wetgeving)	Reviews afgerond.	Januari 2021	Curaçao	Vervolgstappen worden bepaald op basis van de uitkomsten van de reviews.
			2. Review naar interne organisatie	Reviews afgerond.	Maart 2021	Curaçao	Vervolgstappen worden bepaald op basis van de uitkomsten van de reviews.

Thema E: Economische hervormingen

- Doel**
- het realiseren van een weerbare, dynamische en veerkrachtige economie;
 - het realiseren van een robuust en betaalbaar sociaal zekerheidsstelsel, dat de prikkels op de juiste plek legt.

Aanduiding	Maatregel	Uitwerkingsactiviteit(en)	Beoogde mijlpaalresultaten	Mijlpaalmoment	Actor	Vervolgstappen
E.1	Er zal een integrale analyse van het huidige arbeidsmarktbeleid, wet- en regelgeving worden uitgevoerd op basis waarvan het arbeidsmarktbeleid wordt geactualiseerd en gemoderniseerd. Maatregelen als arbeidstijdverkorting, deeltijdwerken, contracten voor bepaalde tijd, versoepelen ontslagrecht, wegnemen belemmeringen voor aannemen buitenlandse arbeidskrachten, illegale tewerkstelling en bestrijding van de jeugdwerkloosheid zullen in de analyse worden betrokken. Op basis van de analyse worden voorstellen ontwikkeld en geïmplementeerd.	E.1.1 Plan van aanpak opstellen.	Vastgesteld plan van aanpak.	15 maart 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.
E.2	De informele economie en illegale arbeid wordt tegengegaan. Op basis van onderzoek naar de omvang van de informele economie zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd.	Dit wordt doorgeschoven naar een volgende uitvoeringsagenda.				
E.3	Illegale tewerkstelling van buitenlandse arbeidskrachten wordt tegengegaan. Er zal onderzoek worden gedaan naar illegale tewerkstelling van buitenlandse arbeidskrachten. Op basis van de resultaten en aanbevelingen worden voorstellen ontwikkeld en geïmplementeerd.	E.3.1 Plan van aanpak opstellen.	Vastgesteld plan van aanpak.	15 maart 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.
E.4	Bewerkstelligd wordt dat het stelsel van sociale zekerheid een activeringsfunctie zal hebben, met de juiste prikkels, waarbij tevens zorggedragen wordt voor adequaat sociaal vangnet. Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd. Bezien in samenhang met de maatregelen omtrent de hervorming van de arbeidsmarkt.	E.4.1 Een plan van aanpak maken voor de inrichting van het traject om de duurzame betaalbaarheid van het sociale stelsel te realiseren. Hierbij wordt zowel de financieringskant, als de kostenkant meegenomen.	Vastgesteld plan van aanpak.	1 maart 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.
		E.4.2 Transitie van het voedselhulpprogramma van het Rode Kruis naar de lokale overheid.	1. Vastgesteld plan van aanpak (inclusief financieringsafspraken).	Medio februari 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen conform planning.
			2. Transitie naar Curacao.	1 april 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen conform planning.
			3. Afbouw inzet Rode Kruis.	Na 1 april	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen conform planning.

Aanduiding	Maatregel	Uitwerkingsactiviteit(en)	Beoogde mijlpaalresultaten	Mijlpaalmoment	Actor	Vervolgstappen
E.5	Curaçao verhoogt de pensioengerechtigde leeftijd naar 66 (in 2025), tenzij uit onafhankelijk onderzoek blijkt dat een verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd naar 66 jaar in 2025 niet realistisch is en er alternatieve voorstellen zijn met hetzelfde budgettaire effect. Een onafhankelijk economisch instituut (aangewezen door het COHO in overleg met het land) brengt in kaart wat de structurele budgettaire effecten zijn voor de betaalbaarheid van de pensioenen en sociale zekerheid als de pensioengerechtigde leeftijd wordt verhoogd naar 66 jaar in 2025 en verder verhoogd zou worden door koppeling aan de levensverwachting en rekent de alternatieve voorstellen door. De uitkomsten worden voorgelegd aan Curaçao en Nederland waarna in overleg bekeken wordt hoe er invulling wordt gegeven aan de onderzoeksresultaten.	Dit wordt doorgeschoven naar de volgende uitvoeringsagenda.				
E.6	Ondernemerschap en het investeringsklimaat zullen worden bevorderd. Daarbij is o.a. van belang dat het vergunningstelsel wordt geoptimaliseerd, de costs of doing business worden verlaagd, en bureaucratie (red tape) wordt weggenomen. Op basis van een integrale doorlichting van (o.a.) wet- en regelgeving zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd.	E.6.1 Nederland zal, in samenwerking met Curaçao, een doorlichting van het ondernemerschap(sbeleid) en het vestigings- en investeringsklimaat van Curaçao uitvoeren.	Vastgesteld plan van aanpak en opdrachtverlening onderzoek.	1 maart 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.
		E.6.2 Onderzoek naar haalbaarheid en modaliteiten van een garantie-instrumentarium en onderzoek naar de mogelijkheden om een afwegingskader voor individuele bedrijfssteun te maken.	Afgerond onderzoek en advies naar garantie-instrument.	1 maart 2021	Nederland	Vervolgstappen op basis van onderzoek.
		E.6.3 Aanpak red tape.	1. Vastgesteld plan van aanpak.	15 maart 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak en onderzoek.
			2. Onderzoek uitgevoerd en voorstellen opgesteld voor vervolgtraject.	15 mei 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak en onderzoek.
		E.6.4 Onderzoek cost of doing business.	1. Vastgesteld plan van aanpak.	15 maart 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak en onderzoek.
			2. Onderzoek uitgevoerd en voorstellen opgesteld voor vervolgtraject.	15 mei 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak en onderzoek.
		E.6.5 Project integrale gebiedsontwikkeling Schottegat.	1. Instellen gezamenlijke Stuurgroep en werkgroep.	Medio maart 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.
			2. Vaststellen plan van aanpak.	Medio april 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.

Aanduiding	Maatregel	Uitwerkingsactiviteit(en)	Beoogde mijlpaalresultaten	Mijlpaalmoment	Actor	Vervolgstappen
E.7	Ontwikkelen en implementeren grondbeleid en ruimtelijk ordeningsbeleid.	E.7.1 Grond en vastgoedbedrijf inrichten en implementeren, inclusief overdracht van gronden en vastgoed, verdere integrale gebiedsontwikkelingen en een inrichtingsparagraaf (benodigde competenties, FTE's en financiële middelen).	1. Besluitvormingsmoment Raad van Ministers tot oprichting GVB.	15 maart 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.
			2. Plan van aanpak implementatiefase afgerond.	1 maart 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.

Thema F: Zorg

- Doel**
- het beheersen en beheersbaar houden van COVID-19;
 - het borgen van de continuïteit van de acute zorg;
 - het efficiënt inrichten van de zorg en het realiseren van een robuust en betaalbaar zorgstelsel.

Aanduiding	Maatregel	Uitwerkingsactiviteit(en)	Beoogde mijlpaalresultaten	Mijlpaalmoment	Actor	Vervolgstappen
F.1	<p>Om COVID-19 te kunnen beheersen en beheersbaar te houden worden de adviezen van het OMT Cariben (24 april 2020 en 3 juni 2020) doorgevoerd, waaronder in ieder geval de volgende maatregelen:</p> <ul style="list-style-type: none">– op peil houden beschikbare IC-capaciteit;– versterken diensten publieke gezondheid (o.a. i.v.m. bron- en contactonderzoek);– op voorraad houden van voldoende persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM);– vergoten en op peil houden testcapaciteit;– invoeren syndroom surveillance;– garanderen voldoende air-ambulance capaciteit;– aankoop COVID vaccin en doorvoeren vaccinatieprogramma (vanaf beschikbaar zijn vaccin).	Doorlopend.				
F.2	<p>In het kader van doelmatigheid worden overbodige dubbelingen in het zorgaanbod van de verschillende ziekenhuizen en ander inefficiënties in kaart gebracht en teruggedrongen, middels opstellen en uitvoeren plan samenwerking regionale ziekenhuizen Caribisch gebied Koninkrijk en maken bestuurlijke afspraken, waaronder in ieder geval wordt verstaan:</p> <ul style="list-style-type: none">– reduceren van het aantal medische uitzendingen naar derde landen door uitbreiding van zorgaanbod binnen het Caribisch gebied van het Koninkrijk (top-specialistische zorg);– gezamenlijke inkoop medicatie, middelen, materialen en apparatuur;– regionaal opleiden en capaciteitsplanning van zorgpersoneel (kosten opleiding reduceren door minder opleiden in het buitenland);– rationalisering laboratoriumzorg en reductie aantal laboratoria;– medische specialisten die verzekerde zorg leveren in loondienst van ziekenhuizen (sterfhuisconstructie);– versterken samenwerking eerstelijnszorg en tweedelijnszorg;– herijken bekostigingswijze en tarieven tweedelijnszorg samen met zorgverzekeraars en Nederlandse zorgautoriteit.	Afspraken die gemaakt worden in het vierlandenoverleg zijn leidend bij de uitvoering van deze maatregel. Vooralsnog worden geen separate afspraken gemaakt in de uitvoeringsagenda over deze maatregel.				
F.3	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek naar de doelmatigheid (inclusief bekostiging) en effectiviteit van de zorg en de uitkomsten van maatregel F.2 zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd. Gedacht kan worden aan herijken verzekeringspakket en invoeren van eigen betalingen.	F.3.1 Een plan van aanpak vaststellen voor de inrichting van het traject om de duurzame betaalbaarheid, toegankelijkheid en kwaliteit van het zorgstelsel te realiseren. Hierbij wordt zowel de financieringskant, als de kostenkant (modernisering zorgstelsel waaronder governance) meegenomen.	Plan van aanpak gereed.	1 maart 2021	Curaçao	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.

Thema G: Onderwijs

- Doel**
- het realiseren van een basiskwaliteit van onderwijs;
 - realiseren van een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt;
 - het realiseren van goede doorstroom tussen stelsels van onderwijs (al dan niet in Europees Nederland).

Aanduiding	Maatregel	Uitwerkingsactiviteit(en)	Beoogde mijlpaalresultaten	Mijlpaalmoment	Actor	Vervolgstappen	
G.1	<p>Een expertgroep uit de vier landen / groep onderwijsexperts uit de vier landen voert een doorlichting uit van het gehele onderwijsbestel, met inbegrip van alle publieke en particuliere betrokken partijen, inclusief de overheid. Hierbij komen in ieder geval aan de orde:</p> <ul style="list-style-type: none">– onderwijskwaliteit, lesmethoden en -middelen;– aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt;– doorstroom tussen ko, po, vo en mbo/ho/wo (al dan niet in Europees Nederland);– doelmatigheid en doeltreffendheid van de onderwijsbekostiging, mitigeren van inefficiënties in het systeem;– versterken van de kwaliteitsverbetering door effectief toezicht door onder andere de inspecties;– samenwerking onderwijs- en ontwikkelingsvoorzieningen in de regio (en eventueel Europees Nederland). <p>Hierbij worden in elk geval de onderwijsinspecties van de vier landen betrokken.</p> <p>Op basis van de uitkomsten van de doorlichting worden maatregelen ontwikkeld en geïmplementeerd.</p>	G.1.1	Uitvoeren doorlichting op basis van vastgesteld plan van aanpak.	Start doorlichting.	Maart 2021	Curaçao + Nederland	
		G.1.2	Achterstallig onderhoud onderwijshuisvesting aanpakken.	1. Aanvang meest noodzakelijke herstelwerkzaamheden.	Februari 2021	Curaçao + Nederland	
				2. Opstellen plan van aanpak richting traject besteding.	28 februari 2021	Curaçao + Nederland	
				3. Opstellen plan van aanpak besteding 30 miljoen.	Zomer 2021	Curaçao + Nederland	

Thema H: Versterken rechtsstaat

- Doel**
- een bijdrage leveren aan de versterking van de rechtsstaat, door in ieder geval in te zetten op het versterken van het grenstoezicht, de aanpak van financieel-economische criminaliteit en het verbeteren van het detentiewezen.

Aanduiding	Maatregel	Uitwerkingsactiviteit(en)	Beoogde mijlpaalresultaten	Mijlpaalmoment	Actor	Vervolgstappen
H.1	In het belang van stabiliteit van de openbare orde en veiligheid worden tot nader orde geen bezuinigingen toegepast die de operationele uitvoeringscapaciteit binnen de meest vitale sectoren van de rechtsstaat (Politie, Douane, Landsrecherche, OM, Hof, Kustwacht, gevangeniswezen en de veiligheidsdienst) beperken.	Doorlopend, op basis van op 29 januari aangeleverde nul-meting.				
H.2	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zal worden bepaald of en hoe de (fysieke en online) goksector hervormd moet worden. Doelstelling is het verhogen van de inkomsten voor de overheid. Op basis van voorstellen zal besluitvorming en implementatie plaatsvinden.	Dit wordt meegenomen in relatie tot H.19.				
H.9	Landen werken gezamenlijk toe naar een geharmoniseerd niveau van bescherming persoonsgegevens binnen het Koninkrijk middels een Rijkswet. Een plan van aanpak zal worden ontwikkeld en geïmplementeerd.	H.9.1 Op basis van vastgesteld plan van aanpak projectfase uitvoeren.	1. Projectleider werven.	1 april 2021	Curaçao + Nederland	Implementatiefase
			2. Aanwijzen vertegenwoordigers projectgroep.	1 april 2021	Curaçao + Nederland	Implementatiefase
H.10	De landen sluiten individueel met Nederland voor 1 januari 2021 een bestuursakkoord om gestand te doen aan gedane toezeggingen voor de materieelvervangingen uit het Lange Termijn Plan 2019-2028 Kustwacht Carib.	Vervolgacties uit het bestuursakkoord komen terug in het Kustwachtpresidium.				
H.11	De landen maken individueel met Nederland voor 1 februari 2021 afspraken over de versterking van het grenstoezicht die ingaan op 1 april 2021. Dit omvat in ieder geval afspraken over de inzet, capaciteit en de aansturing/commandovoering van de Koninklijke Marechaussee, de Douane en de Kustwacht.	H.11.1 Naar aanleiding van getekend protocol starten met implementatie van afspraken voor versterking grenstoezicht.	1. Ondertekenen protocol.	8 februari 2021	Curaçao + Nederland	Implementatiefase afspraken.
			2. Start versterking grenstoezicht.	1 april 2021	Curaçao + Nederland	Implementatiefase afspraken.
H.12	Beheer en toezicht t.a.v. het criminaliteitsfonds wordt op orde gebracht. Curaçao en Sint Maarten volgen de aanbevelingen uit de rapporten van de Raad voor de Rechtshandhaving op. Uiterlijk 1 april 2021 hebben de landen een onafhankelijke organisatie aangewezen die het fonds controleert op het opvolgen van de aanbevelingen en rapporteert of het fonds naar behoren werkt.	H.12.1 Onafhankelijke organisatie aanwijzen om opvolging aanbevelingen te controleren.	1. Onafhankelijke organisatie aangewezen.	1 april 2021	Curaçao	Uitvoeren onderzoek naar naleving aanbevelingen.
			2. Aanbevelingen opgevolgd.	1 juni 2021	Curaçao	Uitvoeren onderzoek naar naleving aanbevelingen.
H.17	Curaçao komt met behulp van Defensie voor 1 maart 2021 met een plan van aanpak om de verouderde dienstplichtverordeningen aan te passen en om de CURMIL te professionaliseren, waarbij onder andere de doorstroombmogelijkheden van de CURMIL naar de landelijke veiligheidspartners worden verankerd.	H.17.1 Opstellen plan van aanpak gericht op verdere professionalisering van de CURMIL, waar actualisatie van de Dienstplichtverordening een onderdeel van is.	Vastgesteld plan van aanpak.	1 maart 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.

Aanduiding	Maatregel	Uitwerkingsactiviteit(en)	Beoogde mijlpaalresultaten	Mijlpaalmoment	Actor	Vervolgstappen
H.18	Curaçao heeft op 1 april 2021 de benodigde stageplaatsen beschikbaar gesteld ten behoeve van het Sociaal Vormings Traject. Curaçao en Defensie sluiten voor 1 februari 2021 een convenant dat hierop toeziet.	H.18.1 Op basis van een gesloten convenant benodigde stageplaatsen beschikbaar stellen.	1. Vastgesteld convenant.	1 februari 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het convenant.
			2. Arbeidsplaatsen beschikbaar stellen.	1 april 2021	Curaçao + Nederland	Vervolgstappen volgen uit het convenant.
H.19	<p>Curaçao komt met een getrappt plan voor de modernisering en hervorming van het aanbod van online-kansspelen. Dit plan bevat tevens een realistisch tijdpad met bijbehorende mijlpalen. De modernisering en hervorming omvat ten minste:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wet- en regelgeving die voorziet in een onafhankelijke toezichthouder op online kansspelen. Zij verstrekt ook licenties en handhaaft indien nodig, waarbij als uiterste interventie de licentie kan worden ingetrokken. 2. Waarborgen dat aanbieders van online kansspelen vanuit Curaçao handelen conform wet- en regelgeving van de landen waarop zij zich richten. 3. Maatregelen om (via de Curaçao Gaming Control Board en de Belastingdienst) de door licentiehouders verschuldigde belastingen en licentievergoedingen te innen. 	H.19.1 Uitwerken maatregel deel 1.	Vastgesteld plan van aanpak voor deel 1.	1 maart 2021	Curaçao	Vervolgstappen volgen uit het plan van aanpak.

Caribisch Orgaan voor Hervorming en
Ontwikkeling i.o.

Landspakket Curaçao

Uitvoeringsagenda 1 februari – 1 april 2021

